This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk http://books.google.com/

PT
7269
G9S9

A 0 0 0 1 3 0 0 4 6 9 2 5
UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

Sagan om Gunnlög Ormtunga
och Skald-ram...

Peter August Gödecke

of California
Regional
Facility

Digitized by Google

SEAL OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LET THERE BE LIGHT
1868

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA
LOS ANGELES

Digitized by Google

Läsning för Folket. Tilläggshäfte N:o 3.

SAGAN

OM

GUNNLÖG ORMTUNGA

OCH

SKALD-RAM,

PÅ SVENSKA TOLKAD

AF

P. AUG. GÖDECKE.

SÄLLSKAPET FÖR NYTTIGA KUNSKAPERS SPRIDANDE

Pris: 25 öre.

Digitized by Google

Digitized by Google

Läsning för Folket. Tilläggshäfte. N:o 3.

SAGAN

OM

GUNNLÖG ORMTUNGA

OCH

SKALD-RAM,

PÅ SVENSKA TOLKAD

AF

P. AUG. GÖDECKE.

STOCKHOLM, 1872.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

Digitized by Google

UNIV. OF CALIFORNIA
AT LOS ANGELES
LIBRARY
Digitized by Google

PT 7269 G49 9a

FÖRSTA KAPITLET.

Om Torsten Egilsson och hans slägt.

En man hette Torsten. Hans fader var Egil Skallagrimsson, en sonson af Qvällulf härse från Norge, och hans moder hette Åsgärd Björnsdotter. Torsten bodde på gården Borg vid Borgarfjärden.*) Han var en rik man och stor höfdinge; han var förståndig, saktmodig och i alla stycken hofsam. Icke utmärkte han sig för växt eller styrka såsom Egil, fadren, men han var dock en ovanlig man, vänsäll och afhållen af hela allmogen. Dertill var han en vän man, hade hvitt hår och de skönaste ögon.

Torsten var gift med Jofrid, dotter till Gunnar Lifsson. Jofrid var blott aderton vintrar gammal, då Torsten fick henne; men hon var dock redan enka, nämligen efter Torudd, Tungo-Udds son, och hade af detta gifte en dotter, Hungärd, som uppfostrades på Borg hos Torsten. Jofrid var rask och duglig, och hade med Torsten många barn, af hvilka dock blott få vidkomma denna saga. Deras äldste son hette Skule, den andre Kolsven, den tredje Egil.

AXEL KOCK LIBRARY

ANDRA KAPITLET.

Om Torsten Egilssons dröm.

En sommar kom, enligt sägnen, ett skepp från hafvet in i Gufåns mynning. Bergfinn, en man af norsk ätt, rik, förståndig och till åren kommen, var skeppare derpå. Torsten bonde red ned till skeppet; ty han hade ännu, såsom höfdinge, mest att säga och första ordet,

*) På Island.

346385

Digitized by Google

der köpstämma hölls. De öfrige Östmännen (så kallade isländarne norrmännen, emedan de kommo till ön öster ifrån) tvingade sig härberge hvar de kunde i bygden, men Torsten tog emot skepparen, emedan denne bad att få komma till honom. Denne Bergfinn var mycket fåordig under vintern, ehuru Torsten visade honom stor gästfrihet; dock fann han mycket nöje uti att tyda drömmar.

Då våren kommit, frågade Torsten honom en dag, om han ville rida med honom upp under Valfjället, der Borgfjärdingarne hade sitt tingsställe; ty han hade hört, att väggarne i hans tingsbod fallit ned. Östmannen sade ja, och de redo en dag hemifrån, tre man i följe, utom Torstens huskarlar, tills de kommo upp under Valfjället, till en gård, som heter Gränja. Der bodde en fattig man, som hette Atle. Som denne var Torstens landsäte eller torpare, tillsade Torsten honom, att han skulle taga spade och hacka samt följa med och hjelpa dem. Och han gjorde så.

När de kommit till bodtomterna, togo de alle uti med arbetet, rödde af platsen och förde upp väggarne. Som luften var het af solsken, vordo Torsten och Östmannen trötte, och när de rest upp väggarne, satte de sig derföre ned på bodens gård. Torsten slumrade in och gaf sig hårdt i sömnen; men Östmannen, som satt hos honom, lät honom drömma till slut, och när han vaknade, var han vorden lika trött som förut. Östmannen sporde hvad han drömt, efter han sofvit så oroligt; men Torsten svarade, att det icke var värdt att lägga märke till drömmar.

När de sedan rida hem om qvällen, spörjer Östmannen åter hvad Torsten hade drömt, och denne svarar: »Om jag säger dig drömmen, skall du också tyda ut hvad han betyder.» Östmannen sade sig nog vara man att göra detta.

Då berättade Torsten: »Jag drömde, att jag var hemma på Borg. Jag stod utanför karldörren och såg upp å husen, och å takåsen såg jag en svanhona, vän och fager; och jag tyckte, att hon var min, och att jag höll henne mycket kär. Då såg jag en stor örn flyga ofvan ifrån fjällen. Han flög hit och satte sig hos svanhonan och kuttrade till henne med blid röst, och detta,

Digitized by Google

tyckte jag, att hon tog väl upp. Då såg jag, att örnen var svartögd och hade klor af jern; rask och oförfärad syntes han mig ock. Derefter såg jag en annan fogel, flygande söderifrån. Han flög äfven hit till Borg och satte sig å husen hos svanhonan och ville vinna henne åt sig. Det var också en stor örn. Men strax blef den förste örnen vred, då den andre kom till, och de drabbade samman skarpt och länge, och det såg jag, att beggedera blödde. Och så lyktades deras lek, att båda segnade ned från takåsen åt hvar sitt håll, och voro då båda döde. Men svanhonan satt qvar, hängde med hufvudet och var mycket sorgsen. Och då såg jag en annan fogel flyga ur vestern; det var en falk. Han satte sig hos svanhonan och var blid och vänlig mot henne, och till sist flögo de båda bort i samma väderstreck. Och då vaknade jag.»

»Men det der är en dröm, som ej är värd att lägga märke till», vidfogade han. »Denna dröm bådar kanske blott oväder, och att stormarna skola mötas i luften från de väderstreck, ur hvilka jag tyckte, att foglarna flögo.» Östmannen säger: »Icke är det min tro att så är», och Torsten svarade: »Så gör då af drömmen hvad dig synes rimligast, och låt mig få höra!»

Då uttydde Östmannen drömmen och sade: »Desse roffoglar månde vara store mäns skyddsandar. Din hustru är hafvande, och hon skall föda en jungfru, fin och fager; och du skall högt älska det barnet. Men från de väderstreck, ur hvilka du tyckte, att örnarna flögo, skola hugstore män komma att fria till din dotter, och fatta stor kärlek till henne, och kämpa om henne. Och båda skola låta sitt lif för hennes skull, och derefter skall en tredje man komma från det väderstreck, ur hvilket falken flög, och med honom skall hon varda gift. Så har jag nu tydt din dröm, och lita på, att han skall gå i fullbordan!»

Torsten svarar: »Illa är drömmen uttydd, och ovänligt tillika. Du är visst ej den, som kan tyda drömmar!» Men Östmannen säger: »Du kommer nog en gång att röna huru det går.» Efter den stunden drog sig Torsten tillbaka från Östmannen, som for sina färde om sommaren, och nu är ur sagan.

Digitized by Google

TREDJE KAPITLET.

Om Helga den fagras födelse och ungdom.

Om sommaren rustade sig Torsten till tings, och sade till Jofrid, sin husfru, innan han for hemifrån: »Det är nu så, att du är hafvande; och skall barnet utsättas, om du föder ett möbarn, men upptagas, om det är en sven!» Det var nämligen en sedvänja, när allt landet var hedniskt, att de män, som fattige voro, men dock hade stor afkomma att sörja för, läto utsätta sina nyfödda barn. Dock ansågs detta alltid vara en dålig handling.

Sedan nu Torsten sagt dessa ord, svarar derföre Jofrid: »Detta är en ovärdig befallning af slik man, som du är; icke höfves det dig att låta göra detta, så rik man som, du är». Torsten svarar: »Du känner mitt skaplynne, och att det icke går väl, om man ej lyder hvad jag befallt.» Sedan red han till tings.

Men Jofrid födde under tiden ett möbarn, öfver måttan fagert. Qvinnorna ville bära det till henne; men hon sade, att detta var föga värdt. Derpå lät hon tillkalla fåraherden sin, som hette Torvård, och sade till honom: »Tag min häst och sadla honom och för detta barn vesterut till Hjordarhult, till Torgärd Egilsdotter, och bed henne föda upp det lönligen, så att Torsten intet får veta derom. Detta barn är så kärt i mina ögon, att jag icke har hjerta att utsätta det. Här äro tre mark silfver, som du skall hafva till lön, och Torgärd skall skaffa dig in på ett skepp der vesterut och gifva dig matsäck öfver hafvet.

Torvård gjorde som hon sagt, och red vesterut till Hjordarhult med barnet, och gaf det i Torgärds händer. Hon åter lät en af sina arrendebönder, som bodde på Lösingastad i Vamsfjärden, uppföda barnet. Men åt Torvård tingade hon öfverfart från Skäljavik i Stengrimsfjärden, som ligger norr ut på ön, och gaf honom matsäck öfver hafvet. Han for derifrån öfver till Norge och är nu borta ur sagan.

Och när Torsten kom hem från tinget, sade Jofrid honom, att barnet efter hans befallning blifvit utsatt, samt att fåraherden var bortlupen och hade stulit hen-

Digitized by Google

nes häst. Torsten svarade, att hon hade handlat rätt, och skaffade sig en annan herde till sina får.

Nu ledo sex år, utan att detta blef uppdagadt. Då red Torsten en gång vesterut till gästabud hos sin svåger Olof Höskuldsson, med tillnamnet På, hvilken bodde på Hjordarhult, och då ansågs som den mest ansedde bland alla höfdingar der vesterut. Der blef Torsten naturligtvis väl emottagen. Och det berättas, att Torgärd en af gillesdagarna satt i högsätet och talade med sin broder Torsten, medan Olof var i samtal med andre män. Men på bänken gent emot dem sutto tre möar. Då sade Torgärd: »Hvad tycker du om dessa små flickor, som sitta midt emot oss, broder?» »Mycket bra», svarar han, »men en af dem är dock ojämförligt den fagraste. Hon är skön som Olof, men har ljus hy och anletsdrag af oss, Myrmän.» Torgärd svarar: »Nog säger du sant deri, broder, att hon har vår slägts hy och anletsdrag; men icke brås hon i skönhet på Olof På, ty hon är ej hans dotter.» »Huru hänger detta samman», frågar Torsten, »då hon ju dock är din dotter?»

»Sanningen att säga, broder,» svarade hon, »så är denna fagra mö din dotter och icke min.» Derefter förtäljer hon honom hela sammanhanget, och beder honom förlåta sin hustru och henne sjelf denna olydnad mot hans befallning. Torsten sade: »Jag kan icke förebrå Eder detta. Det kan ej hjelpas, det går som det gå skall i alla ting*); och hafven J två lyckligt utplånat följderna af mitt vanvettiga bud. Jag tycker så mycket om denna mö, att jag känner mig lycklig att ega ett så fagert barn. Men hvad heter hon?» »Helga heter hon», svarar Torgärd. »Helga den fagra», säger Torsten. »Nu skall du rusta henne i ordning att fara hem med mig!» Hon gjorde så.

Sedan leddes Torsten ut derifrån med goda gåfvor, och red Helga hem med honom och uppfostrades i hans hus med stor omvård och kärlek af fader och moder och alla fränder.

---

*) Egentligen: Hvar sak vältas dit, der han vara vill.

Digitized by Google

FJERDE KAPITLET.

Helga den fagra blir Gunnlög Ormtungas löftesqvinna.

Vid den tiden bodde på gården Gälsbacka å Hvitåsidan Illuge Hallkellsson med tillnamnet den svarte. Denne Illuges farfar hette Rosskel, och hans moder Turid dylla, som var dotter till en äldre Gunnlög Ormtunga. Illuge var den störste höfdinge i Borgfjärden näst Torsten Egilsson; han hade stora egendomar, var mycket hårdsint och halp kraftigt dem, som voro hans vänner. Han var gift med Ingeborg Åsbjörnsdotter från Örnulfsdalen. Denna Ingeborgs fader hette Åsbjörn Hårdsson, och hennes moder Torgärd Skäggesdotter från Midfjärd.

Ingeborg och Illuge hade många barn, af hvilka dock blott få vidkomma denna saga. En af deras söner hette Härmund, en annan Gunnlög. Båda voro hoppfulle män, och vid denna tid fullvuxne. Om Gunnlög är det särskildt sagdt, att han vardt tidigt mogen, var stor och stark, hade ljusbrunt hår, som föll vackert på skuldrorna, svarta ögon och mindre välbildad näsa, men dock i det hela tilltalande ansigtsdrag. Han var smal om midjan, bred öfver härdarna, väl för sig kommen, i allt sitt skaplynne våldsam, dristig och storslagen allt från sina tidigaste år; han väjade aldrig undan, for hårdt fram, var stor skald, helst då det gälde nidvisor, och kallades derföre Gunnlög Ormtunga. Härmund var mer vänsäll och omtyckt än Gunnlög, och såg ut som en höfdinge.

Då Gunnlög var tolf år gammal, bad han sin fader om något att resa med, och sade han sig vilja fara till främmande land att se andra menniskors seder. Men Illuge bonde ville ej gå in på detta, utan sade, att Gunnlög icke skulle kunna vinna något anseende utomlands, då han ju aldrig kunnat lefva i sämja der hemma. Och det hände sig kort tid derefter, att Illuge bonde, då han kom ut tidigt på morgonen, fick se gårdsboden stå öppen, och sex varusäckar stå utburna på bordläggningen. Dessutom lågo der sadlar. Han tyckte, att

Digitized by Google

allt detta var mycket underligt. I detsamma kom också en man till stället, hvilken ledde fram fyra hästar; och Gunnlög, Illuges egen son, var der äfven och sade: »Det är jag, som burit ut säckarna.» Då frågade Illuge, hvi han gjort så, och Gunnlög svarade, att detta var hvad han behöfde med på resan. Men Illuge sade: »Akta dig att ryckas med mig om makten, eller att fara hvart det vara må, förr än jag vill!» Derpå slängde han varusäckarna in i huset igen.

Gunnlög red då bort derifrån och kom om qvällen ned till Borg, der Torsten bonde bjöd honom att vara qvar. Detta gjorde Gunnlög gerna och omtalade för Torsten hvad som tilldragit sig mellan honom och fadren. Torsten bad honom att vara der så länge han ville, och han stannade derföre ett år och lärde lagkunskap af Torsten, och vann äfven aktning af alla andra män i huset.

Gunnlög och Helga roade sig för jämnan att spela tafvel med hvarandra, och fattade snart ömsesidigt tycke för hvarandra, hvilket också en gång i sinom tid blef allom uppenbart. De voro nästan alldeles af samma ålder. Helga var så fager, att de kunnigaste män hafva sagt, att hon varit den skönaste qvinna på Island. Hennes hår var så stort, att hon kunde hölja sig hel och hållen deri, och så fagert som en guldväf. Och det fanns icke i hela Borgfjärden och icke heller vida deromkring i bygderna ett så önskvärdt gifte, som med Helga den fagra.

Och så hände det sig en dag, då männen sutto i stugan på Borg, att Gunnlög sade till Torsten: »Det är ännu en balk i lagen, som du icke har lärt mig, nämligen hur jag skall fästa mig en qvinna.» Torsten svarade, att detta var en lätt sak, ock så lärde han honom hvilka ordalag han efter lagen skulle bruka, då han fästade sig en qvinna hos hennes fader eller förmyndare. Derpå sade Gunnlög: »Se nu till, om jag uppfattat det rätt! Låt mig nu taga dig i handen och låtsa, som om jag fästade mig Helga, din dotter!» »Det kan vara onödigt,» säger Torsten; men Gunnlög sökte strax att fatta honom i handen och sade: »Gör mig nu blott till viljes i detta!» »Gör då som du vill», säger Torsten, »men det skola alle veta, som äro här tillstädes,

Digitized by Google

att detta skall vara som om det aldrig vore gjordt, och du får icke lägga dina ord med något svek.»

Sedan tog sig Gunnlög vittnen och fästade Helga, och frågade sedan, om allt gått rätt och lagligt till. Torsten sade, att han burit sig väl åt, och de män, som voro tillstädes, funno mycket nöje i detta upptåg.

FEMTE KAPITLET.

Gunnlög reser utomlands.

En man hette Anund. Denne bodde söderut på Mossfjället, var en mycket rik man och hade godord rundt omkring på näsen der i söder. Han var gift, och hans hustru hette Gerny Gnupsdotter. Hennes fader var son till den Mulla-Gnupsson, som i forna dagar, då Island först började bebyggas, tagit land söderut i Grindavik.

Anunds och Gernys söner hette Ram, Toraren och Endride, hvilka alle voro förhoppningsfulle män, ehuru Ram i alla stycken var den ypperste. Han var en stor och stark man, såg bra ut och var en god skald. När han hunnit till mogen ålder, företog han sig att göra handelsresor i främmande land, och vardt allestädes, dit han kom, väl ansedd.

I den tiden bodde också på gården Hjalle i Alfhus härad söderut Torudd Övindsson den vise och hans son Skafte, som då var lagsagoman på Island. Skaftes moder var Rannveg, dotter till Gnup Mulla-Gnupsson, och voro sålunda Skaftes och Anunds söner på mödernet syskonbarn. Och mellan alla dessa fränder rådde stor vänskap.

Samtidigt bodde på Rödamjäl, något norr om Borg, Torfinn Sältoresson, hvilken hade sju förhoppningsfulle söner, bland hvilka här må nämnas Torgisle, Öjulf och Torer, hvilka voro de förnämste och mest ansedde män ute på den kanten af landet.

Och alle desse män, som nu äro uppräknade, voro samtida.

Nu kommer närmast att förtälja det bästa, som händt här på Island, att hela ön vardt kristnad, och att allt folket förkastade sin fordna tro.

Digitized by Google

Gunnlög Ormtunga, om hvilken förut är taladt, var nu i sex år; ömsom på Borg hos Torsten och ömsom hos sin fader, Illuge, på Gälsbacka. Då han nu hunnit aderton års ålder, var mycket god sämja rådande mellan honom och hans fader.

Det fanns ock en annan, som hette Torkel svarte. Denne bodde hemma hos Illuge, som var hans nära frände, och hos hvilken han uppfostrats. Denne fick ett arf att tillträda norrut på Ås i Vattendalen, och bad Gunnlög följa med dit. Han gjorde så, och de redo båda tillsamman norrut till Ås och utfingo godset af dem, som haft det om hand; men detta skedde derigenom, att Gunnlög med kraft utkräfde det.

När de redo tillbaka söderut, gästade de en rik bonde, som bodde på Grimstunga. Om morgonen hade dennes fåraherde tagit Gunnlögs häst, och var densamma mycket svettig, då de fingo honom tillbaka. Då slog Gunnlög till fåraherden, så att denne föll ned sanslös. Men bonden kunde ej tåla detta, utan kräfde böter för slaget, och Gunnlög bjöd honom en mark till ersättning. Bonden tyckte detta vara allt för litet. Då qvad Gunnlög denna visa:

»Jag bjöd dig, du bonde stark,
Af silfret det gråa, en mark.
Var måttligt snål; ty jag ger
Af böljornas glans ej mer!
Tänk efter! Du eljes till sist
Får ångra, att allt du mist.
Ty mer kommer ej för min skuld
Att ökas ditt flammande guld.»

Det blef mellan dem ingen annan förlikningssumma, än den, som Gunnlög erbjudit, och efter denna uppgörelse redo Torkel och han söderut till sitt hem igen.

Kort derefter bad Gunnlög för andra gången sin fader om något att resa med. »Nu skall du få din vilja fram, svarade Illuge; ty nu har du blifvit en annan karl än du förr var.» Strax derpå red Illuge derföre till Ödun fästegram och köpte åt Gunnlög halfparten i ett skepp, som stod uppdraget på land vid Gufåns mynning. Gunnlög tackade nu sin fader mycket, när denne kom hem.

Digitized by Google

Torkel svarte rustade sig sedan att fara med Gunnlög ned till skeppet för att flytta laddningen om bord; ty Gunnlög var på Borg, medan skeppet utrustades, och fann mer glädje i att tala med Helga än i att arbeta med köpmännen. En dag sporde Torsten Gunnlög, om han ville rida med honom upp till hans hästläger i Långvattensdalen. Dertill svarade Gunnlög strax ja. Nu rida dessa tvenne tillsammans och komma till Torstens säter, som heter Torkelsstad. Der funnos fyra röda ston, som Torsten egde, samt en hingst, som såg mycket lofvande ut, men ännu var föga pröfvad. Denna hingst bjöd nu Torsten Gunnlög till afskedsgåfva; men han sade sig icke behöfva några hästar, då han skulle resa till sjös utomlands. Derefter redo de till en annan hästflock, som bestod af fyra märrar och en hingst. Denne var den ypperste i Borgfjärden, och erbjöd Torsten honom åt Gunnlög som gåfva; men Gunnlög svarade, att han lika litet ville hafva denne som den förre. »Men hvi bjuder du mig ej det, som jag vill hafva?» tillade han. »Hvad är då det?» säger Torsten. »Helga den fagra, din dotter», fortsatte Gunnlög. »Det är en sak, som tål att tänka på,» svarade Torsten och vände samtalet på ett annat ämne; och redo de hemledes neråt utmed Långån. Då talade Gunnlög och sade: »Jag vill veta, huru du ämnar svara på mitt frieri.» »Det der var ju ett skämt af dig, hvilket jag ej bryr mig om», svarade Torsten. Men Gunnlög sade åter: »Nej detta är icke skämt, utan allvar af hela min hug.» Men Torsten svarade: »Då skall du först veta hvad du sjelf vill. Har du ej beslutat att resa utomlands? Och dock skickar du dig, som om du ämnade taga dig hustru! I passen icke tillsammans, du och Helga. Hon är för god för dig, emedan du är så ostadig. Jag kan ej taga hänsyn till ditt frieri.» Då mälte Gunnlög åter: »Huru högt syftar du då med din dotter, då du icke vill gifta henne med en son till Illuge svarte? Eller hvar finnes här i Borgfjärd några män, som hafva större anseende än han?» »Jag ger mig icke in på att göra några jämförelser mellan den ene och den andre,» svarar Torsten, »men vore du en slik man som din fader, då blefve du icke afvisad.» Gunnlög sade: »Med hvem vill du hellre gifta din dotter än med mig?» Torsten svarar: »Här

Digitized by Google

är ju godt om bra män att välja emellan. Torfinn på Rödamjäl eger sju söner, och alle äro de dugtige män.» Gunnlög invänder: »Ingen här i bygden, hvarken Anund eller Torfinn, är jämnbördig man med min fader; ty till och med du står tydligen tillbaka mot honom. Eller hvad har du att uppvisa mot det, att han på Torsnästinget drog i kamp mot Torgrim gode Kållaksson och dennes son och, ensam som han var, gick af med seger i tvisten om moder mins hemgift?» Torsten svarar: »Jag dref bort Anund synes son, Stenar, och det hölls också i sin tid för en dråplig gerning.» Gunnlög invänder: »Det är Egil, din fader, som du har att tacka för den segren. För öfrigt torde det icke finnas mången bonde, för hvilken det går väl till sist, om han nekar mig mågskap.» Torsten svarar: »Tag du fram dina hotelser, när du kommer tillbaka till bönderna der uppe i fjällbygden! Härute på Myrarne kommer du ingen väg på det viset.» Om qvällen kommo de hem till Borg.

Och om morgonen rider Gunnlög upp å Gälsbacka gård och beder sin fader följa sig ut till Borg att fria till Helga. Illuge svarar: »Du är en oförståndig menniska, derest du är besluten att resa utrikes, och dock nu ger dig till att arbeta på ett frieri. Jag vet också, att slikt handlingssätt är icke gynnsamt för dig i Torstens ögon.» Gunnlög svarar: »Jag ernar mig likväl ut på resan i hvad fall som helst. Men i denna sak blir jag icke till freds, med mindre du följer mig.»

Sedan red Illuge hemifrån och drog, med elfva man i sitt följe, ned till Borg, och tog Torsten mycket väl emot honom. Tidigt om morgonen sade Illuge till Torsten, att han ville tala med honom. Torsten föreslog då, att de skulle gå afsides upp på en kulle i närheten och der samtala; och så gjorde de. Gunnlög gick också med dem dit. Derpå sade Illuge: »Gunnlög, min son, säger sig hos dig hafva väckt frieri för egen räkning till Helga, din dotter, och nu vill jag veta hvad utgång denna sak skall få. Vårt ättartal känner du, och hvad arf, han kan hafva att vänta. Det skall, för att få ditt samtycke, från min sida intet sparas, för att skaffa Gunnlög gods och gård och dertill höfdingaskap, om han derigenom kommer ditt bifall närmare än förut.» Torsten svarar: »Jag har blott en sak att klandra hos Gunn-

Digitized by Google

lög, det, att han synes mig så ostadig. Vore han dig lik i skaplynne, skulle jag långt ifrån sinka med mitt samtycke.» Illuge säger då: »Detta kommer att slita vänskapen mellan oss två, om du nekar, att slägtskapen med honom och mig är jämngodt gifte.» Torsten svarar: »För dina ord och vår vänskap skall Helga vara Gunnlögs löftesqvinna men icke fästeqvinna. Och tre år skall hon vänta honom, medan Gunnlög reser utomlands och omskapar sig efter duglige mäns skick och seder. Men jag skall vara löst från alla aftal, om han icke kommer tillbaka inom den tiden, eller om han skickar sig så, att jag icke kan lika honom.» Och med denna uppgörelse skildes de åt.

Illuge rider hem, men Gunnlög till skeppet. När de fingo vind, gingo Gunnlög och hans följeslagar till sjös och kommo med sitt skepp till det nordliga Norge och seglade in uppefter Trondhemsfjärden till Nidaros, gingo der i hamn och lossade sin last.

SJETTE KAPITLET.

Gunnlög i Norge.

På den tiden herrskade Erik Jarl Håkansson och hans broder Sven öfver Norge. Erik Jarl hade sitt säte inne på Lade, sin fädernegård, och var en mäktig höfdinge. Skule Torstensson, Helga den fagras broder, vistades då hos jarlen såsom dennes hirdman och var mycket aktad.

Det förtäljes, att Gunnlög och Ödun fästegram gingo med fem man i följe in på Lade. Gunnlög var klädd i grå kjortel och hvita strumpböxor. Han hade fått en böld på foten, nere på vristen, och upp ur densamma fradgade blod och var, när han gick. I denna utstyrsel gick han och med honom Ödun fram för jarlen och helsade honom höfviskt. Jarlen kände Ödun och sporde honom om nyheter från Island, och denne berättade sannfärdigt.

Sedan sporde jarlen Gunnlög hvem han var, och denne sade honom sitt namn och nämnde honom sin ätt. Då frågade jarlen Skule Torstensson: »Hvad slags man

Digitized by Google

är denne på Island?» »Herre,» svarade då Skule, »tagen väl emot honom; ty han är den ypperste mans son på Island, Illuge svartes af Gålsbacka son, och min fosterbroder!» Jarlen sade: »Hvad går det åt din fot, Isländing?» »Jag har fått en bulnad på honom,» svarade Gunnlög. »Och du haltade dock icke?» »Skulle jag halta,» svarade Gunnlög, »då båda fötterna äro lika långa!» Då mälte en af jarlens hirdmän, som hette Tore: »Den der Isländingen bröstar sig så mycket, att det kunde ej skada, om vi frestade honom något.» Gunnlög gaf honom ett ögonkast och qvad:

»En hirdman jag vet,
Som är blott till förtret;
Han är ond i sin färd,
Han är tillit ej värd.»

Då ville Tore gripa till sin yx, men jarlen befallde att han skulle lugna sig: »Icke är det manligt, att lägga sådant på sinnet.» »Men huru gammal är du, Isländing?» fortsatte han. »Jag är nu aderton år,» svarade Gunnlög. »Då spår jag, att du icke blir aderton år till», sade jarlen, och Gunnlög svarade, ehuru temmeligen lågt: »Låt du vara att önska något ondt öfver mig, utan tänk hellre på dig sjelf!» Då frågade jarlen: »Hvad mumlade du nu Isländing?» och Gunnlög svarade: »Det, som jag tyckte riktigast vara, nämligen att du icke utbåde något ondt öfver mig, utan hellre både en för dig sjelf mer passande bön.» »Hvilken då?» frågar jarlen. »Att du icke,» svarade Gunnlög, »må få en så usel död, som Håkan jarl, din fader, fick.» Detta gjorde jarlen så röd som blod, och han ropade, att denne galning genast skulle gripas. Då gick Skule fram för jarlen och mälte: »Gören mig till viljes, herre, gifven denne man grid och låten honom strax få draga bort!» Jarlen svarade: »Må han då draga bort så fort han kan, om han vill hafva min grid, ock må han sedan aldrig mer komma tillbaka till mitt rike!»

Då gick Skule ut med Gunnlög och ned å bryggorna. Der låg en Englandsfarare, fullt rustad att lägga ut; och der ombord skaffade Skule plats åt Gunnlög och dennes frände Torkel svarte. Men sin del i skep-

Digitized by Google

pet samt det gods, som han ej tog med till England, lemnade Gunnlög i Öduns vård.

Nu seglar Gunnlög med detta följe ut till Englands haf, och om hösten komma de söderut till bryggorna vid London och draga på rullar sitt skepp upp på land.

SJUNDE KAPITLET.

Gunnlög i England.

På den tiden herrskade öfver England konung Ädelråd Jatgersson. Han var en god höfdinge och höll denna vinter hof i London. Gunnlög gick skyndsamt inför konungen och helsade honom väl och vördnadsfullt. Konungen sporde från hvad land han var. Gunnlög svarade sanningsenligt och tillade: »Men derför, herre, har jag dragit så lång väg och sökt ert möte. att jag diktat ett qvad om Eder och ville gerna, att J skullen lyssna dertill.» Konungen lofvade att göra detta, och Gunnlög framförde sin dikt fyndigt och väl. Men så lydde omqvädet i densamma:

»Englands hjeltar, unga, gamla,
Kring en tapper kung sig samla;
Såsom ordet af en gud
Fruktas, Ädelråd! ditt bud!»

Konungen tackade honom för qvadet och gaf honom i skaldelön en skarlakanskappa, fodrad med de yppersta skinn och smyckad med guldbeslag ända ned till skörten. Derefter gjorde han honom till sin hirdman; och Gunnlög var hos konungen vintern öfver samt vann mycket anseende.

Så hände sig en dag tidigt på morgonen, att Gunnlög på en gata mötte tre män, hvilkas förman, som kallade sig Tororm, var en stor och stark man och tillika ytterst vansklig att komma till rätta med. Denne ropade till Gunnlög: »Norrman, låna mig litet penningar!» Men Gunnlög svarade: »Icke är det rådligt att lemna sina egodelar till okänd man.» Tororm sade: »Sätt sjelf ut betalningsdagen så skall jag i rätt tid åter-

Digitized by Google

gälda min skuld!» »Då må jag på försök inlåta mig på detta,» medgaf Gunnlög. Derpå lemnade han honom penningarna.

Kort tid derefter träffade Gunnlög konungen och berättade honom om lånet; men denne sade: »Nu har du handlat oförsigtigt, ty denne är den värste rånare och viking, en man, med hvilken du bör hafva intet att skaffa. Jag skall gifva dig penningarna igen.» Gunnlög svarar: »Illa vore det då bevändt med oss, dina hirdmän, om vi skulle öfverfalla oskyldiga menniskor, men låta slika våldsmän taga våra egodelar ifrån oss. Det skall aldrig ske.»

Kort derefter träffade han Tororm och återkräfde penningarna af honom, men denne sade sig icke vilja betala. Då qvad Gunnlög denna visa:

»Att undanhålla guldet mig
En olyckstanke var för dig;
Ty lätt ditt svek mig kunde bringa
Att svärdet kring din hjessa svinga.
Det må du veta, att jag har
Ett namn, sen mina unga dar;
Af ormens tunga jag det vunnit,
Och gadden har ej än försvunnit.»

»Nu bjuder jag dig,» fortsätter Gunnlög, »uppgörelse efter lagen, nämligen så, att du antingen betalar mig igen mina penningar, eller också efter tre dagar gör holmgång med mig.» Då hånlog vikingen och sade: »Att äska mig till holmgång har ingen dristat förr än du, så illa åtgången, som mången förut blifvit af mig i den leken. Jag är redo när som helst.» Och med detta aftal skildes han och Gunnlög för den gången.

När Gunnlög sedan sade till konungen huru saken stod, svarade denne: »Nu har du ställt illa till för dig; ty denne man döfvar alla vapen. Men lyd nu åtminstone mitt råd och tag emot detta svärd, som jag vill gifva dig! Med detta skall du kämpa, men visa honom ett annat.» För detta allt tackade Gunnlög konungen myc-

Digitized by Google

ket. Och när de sedan voro färdiga att börja striden, spörjer Tororm Gunnlög hvad svärd denne hade. Gunnlög drog ut ett svärd och visade honom; men hade det kungliga svärdet upphängdt med en lycka om mellankaflen och gömdt under armen. När då björnserken fick se det vapen, som Gunnlög framvisade, sade han: »Icke rädes jag för det der svärdet!» Och i detsamma högg han till Gunnlög med sitt eget och klöf från honom nästan hela skölden. Gunnlög tog sedan strax till det svärd, som konungen gifvit honom, när han i sin tur högg igen; men björnserken stod värnlös för det hugget och täckte sig icke en gång med skölden, emedan han trodde, att Gunnlög fortfarande brukade samma vapen, som han förut uppvisat. Men Gunnlög högg honom då strax banehugg.

Konungen tackade Gunnlög mycket för att han befriat landet från en sådan våldsman; och för denna bedrifts skull blef Gunnlög också mycket fräjdad både i England och vida omkring i andra land.

Om våren, då skepp började att gå mellan landen, bad Gunnlög konung Ädelråd om orlof att segla bort en tid. Konungen sporde hvart han ämnade sig, och Gunnlög svarade, att han ville uppfylla några löften, som han gjort. Derpå qvad han denna visa:

»Store män och starke karlar,
trenne kungar, tvenne jarlar,
rike män med skepp på våg
skall jag gästa på mitt tåg.
Men när kampens norn dig kallar,
stäm mig, kung, till dina hallar
och låt ormabäddens brand
stråla kring min arm och hand!»

»Så skall ske, skald», sade konungen och gaf honom en guldring, som vog sex öre. »Men det skall du också lofva mig», fortsatte han, »att nästa höst komma åter till mig. Ty jag vill, för dina idrotters skull, för ingen del mista dig.»

Digitized by Google

ÅTTONDE KAPITLET

Gunnlög i Irland och i Sverige.

Derefter seglade Gunnlög med några köpmän från England norrut till Dublin. På den tiden herrskade öfver Irland en konung, som hette Sigtrygg silkeskägg, en son af Olof Kvaran och drottning Kormlad. Denne Sigtrygg hade nyss tillträdt regeringen.

Så snart Gunnlög framkommit, gick han strax in för konungen och helsade honom väl och vördnadsfullt. Konungen tog också emot honom höfviskt. Derpå sade Gunnlög: »Jag har diktat ett qvad om Eder, herre konung, och beder, att J villen höra derpå!» »Det skall jag visst göra», svarade konungen, »ty något qvad har ingen bragt mig förr.»

Derpå qvad Gunnlög en drapa med detta omqväde:

»Sigtrygg jag min drapa sjunger,
Sigtrygg stillar ulfvens hunger.»

Deri förekom också följande:

»Stige stark min röst,
strömme från mitt bröst
klart i kungligt hof,
Kvarans son, ditt lof!
Var min vers i dag
värden till behag,
samkar snart jag ringar,
sångarlön som klingar.
Herre, hör mig du,
hur jag sjunger nu;
det är drapalag,
dråpligt skaldeslag!»

Konungen tackade honom för qvadet, kallade till sig sin skattmästare och sade så: »Huru skall jag löna denna sång?» »Hvad tycken J sjelf herre?» svarade denne. »Om jag ger honom två handelsskepp,» sporde konungen, »har jag då lönat honom nog?» »Mer än nog, herre!» svarade skattmästaren. »Andre konungar gifva som sångarlön en eller annan kostbarhet, ett godt

Digitized by Google

svärd eller goda guldringar.» Då gaf konungen honom sina nya skarlakanskläder, en med guldhäktor besatt kjortel och en kappa med präktigt skinnfoder samt en guldring, som var en mark tung. Gunnlög tackade honom höfviskt, dröjde qvar ännu en liten tid och for dädan till Orkenöarne.

På den tiden herrskade Sigurd jarl Ladversson öfver dessa öar. Han var mycket vänlig mot alla Isländingar, hvarföre också Gunnlög drog upp till honom, helsade höfviskt och sade sig hafva diktat ett qvad till hans ära. Jarlen sade sig gerna vilja höra ett qvad af en så högättad Isländare, som han var. Då framförde Gunnlög sitt qvad, och det var en flock, mycket väl diktad. Till skaldelön gaf jarlen honom sedan en yx med bredt blad, alltigenom inlagd med silfver, och bad honom tillika att blifva sin man. Gunnlög tackade honom för gåfvan och likaså för det goda tillbudet, men sade sig vara tvungen att fara österut till Svitiod. Derpå gick han ombord med några köpmän, som skulle segla till Norge, och kommo de om hösten fram till Konungahälla*) i Viken. Torkel, Gunnlögs frände, var äfven med, ty han följde honom beständigt. Från Konungahälla togo nu Gunnlög och denne en vägvisare upp i Vestergötland och framkommo till den köpstad, som heter Skara.

Der herrskade då en jarl, som hette Sigurd, en till åren kommen man. Gunnlög gick fram för honom, helsade honom höfviskt och sade sig hafva diktat ett qvad om honom. Jarlen gaf honom ljud, och Gunnlög framförde qvadet, som var en flock. Derpå tackade jarlen honom, lönade honom väl och bjöd honom vara hos sig öfver vintern.

Sigurd Jarl höll ett stort gästabud under julen; och på sjelfva julaftonen kommo sändebud från Erik jarl i Norge, tolf man i följe, hvilka medförde skänker till Sigurd jarl. Denne fägnade dem väl och gaf dem öfver julen plats i salen vid Gunnlögs sida. Der var lust och gamman vid gästabuden. Götarne sade, att ingen jarl var mera hög och fräjdad än Sigurd; men Norr-

---

*) Detta är samma stad, som nu kallas Kongelf. Viken är det gamla namnet på Bohuslän.

Digitized by Google

männen tyckte att Erik jarl var yppare ändå. Om detta råkade de i träta, och båda folkens män valde Gunnlög till skiljedomare i saken. Då qvad Gunnlög denna visa:

»Kämpar, J som Sigurd prisen,
det är sanning hvad J visen;
ty han styrt med hjeltemod
draken uppå stormhäfd flod!
Erik dock, den segersälle,
kufvat har på månget ställe
österut, i härnadståg,
större storm och högre våg.»

Alle voro väl förnöjde med denna dom, men isynnerhet Norrmännen. Desse drogo sedan efter julen derifrån med rika gåfvor, som Sigurd jarl sände Erik jarl. För denne sin herre omtalade nu sändebuden Gunnlögs dom. Jarlen tyckte då, att Gunnlög visat honom vänskap och trofasthet, och lät det löftet falla, att i hans rike skulle Gunnlög hafva frid och hägn. Detta löfte kom sedan till Gunnlögs öron.

Slutligen gaf Sigurd jarl åt Gunnlög en vägvisare, som denne begärt, till Tiundaland i Svitiod.

NIONDE KAPITLET.

Gunnlög drager till konung Olof Skötkonung i Uppsala.

På den tiden herrskade öfver Svitiod konung Olof, af Norrmännen kallad »svenske» och af sitt eget folk »skötkonung». Denne Olof var son af konung Erik segersäll och Sigrid storråda, Skagel-Tostes dotter. Han var en mäktig och namnkunnig konung och en mycket praktlysten herre.

Gunnlög kom till Uppsala kort före Svearnes vårting, och helsade konungen vördnadsfullt, så snart han träffade honom. Konungen mottog Gunnlög väl och sporde honom hvem han var. Denne svarade då, att han var en Isländare. Då vände sig konungen till

Digitized by Google

Ram Anundsson från Mossfjället på Island, om hvilken förut är omtaladt, att han, hunnen till mogen ålder, dragit ut på handelsresor i främmande land; och honom frågade nu konung Olof, från hvilken slägt på Island Gunnlög härstammade. Ram steg upp från gästernas bänk, högvuxen och rask i utseendet, steg fram till konungen och svarade: »Herre!» säger han, »denne Isländare är af den yppersta härkomst och sjelf en den mest raske och oförfärade man.» »Må han då få plats att sitta vid din sida,» sade konungen. Sedan sade Gunnlög: »Jag har ett qvad att frambära för Eder, herre konung, och ville gerna, att J lyssnaden dertill och åskaden ljud i salen åt mig.» »Gack dock först och sitt ned!» svarade konungen; »ty vi hafva ej nu tid att sitta och höra på qvad.» Då gick Gunnlög bort och satte sig.

De började då ett samtal med hvarandra, Gunnlög och Ram, och förtalde för hvarandra om sina resor. Ram sade, huru han sommaren förut farit från Island till Norge samt i början af vintern vidare österut till Svitiod. Båda blefvo snart goda vänner.

Men så hände sig en dag, sedan tinget var förlidet, att de båda, Gunnlög och Ram, voro på en gång inför konungen. Då sade Gunnlög: »Nu ville jag, herre, att J hörden på mitt qvad!» »Nå väl då!« svarade konungen. »Men nu ville jag också, herre,» sade Ram, »framföra mitt qvad.» »Det går också för sig,» svarade konungen. »Då vill jag dock först få framsäga mitt,» inföll Gunnlög, »om J tillåten det, herre!» »Men första rummet är dock mitt, herre,» invände Ram, »eftersom jag var den förste af oss, som kom till edert hof.» Då sade Gunnlög: »Hvar kommo våra fäder till ett ställe, der min fader gick i släptåg efter din, såsom båten efter skeppet? Hvar i all verlden skulle slikt hafva skett? Ingenstädes. Sammalunda skall det ock vara med ordningen mellan oss.» »Låtom oss dock visa så mycken belefvenhet», invände Ram, »att vi ej längre träta om detta, utan låta konungens ord afgöra saken!» Då sade konung Olof: »Gunnlög må nu qväda först; ty han kan minst fördraga att icke få sin vilje fram.» Derpå qvad Gunnlög den drapa, som han diktat om konung Olof, och när han slutat, vände sig konungen

Digitized by Google

till Ram och frågade, huru denne tyckte att qvadet var diktadt. »Väl, herre konung», svarade Ram. »Det är ett qvad, fullt af stora ord, men dock icke fagert, utan sträft i tonen, liksom Gunnlög sjelf är i sitt skaplynne.» »Så för nu fram ditt eget qvad, Ram!» sade konungen sedan. Och Ram gjorde så. Men när detta var slutadt, vände sig konungen till Gunnlög och sporde: »Huru tycker då du, att Rams qvad är diktadt?» »Godt och väl, herre!» svarade Gunnlög. »Det är ett fagert qvad, liksom Ram sjelf är fager att se på; men det är dock allt igenom obetydligt. Eller hvi diktar du en flock om konung Olof?» tillägger han, vänd till Ram. »Tror du honom icke en riktig drapa värd?» Ram svarar: »Låtom oss ej längre tala om detta nu! Det kommer nog den dag», tillägger han, »då vi skola taga upp den här saken om igen, om det också ej kan blifva strax.» Och sen det ordet var sagdt, skildes de åt.

Kort derpå blef Ram hirdman hos konung Olof och bad om orlof att få resa bort, hvilket konungen också gaf honom. Men när Ram var rustad till färden, sade han till Gunnlög: »Nu må det vara slut med vänskapen mellan mig och dig; ty nedsätta mig för höfdingen här, det är det enda, du velat. Men lika stor vanära, som du önskat mig här, skall jag en gång bringa öfver dig sjelf.» Men Gunnlög svarade: »Med hot skrämmer du mig icke. Och aldrig skall det mellan oss två blifva ett sådant möte, att jag i anseende skulle stå tillbaka för dig.»

Konung Olof gaf vid skiljsmessan Ram stora gåfvor, och for denne sedan bort. Om våren kom han vesterut till Tråndhem, utrustade sitt skepp och seglade om sommaren till Island, der han landade i Lerovågor nedanför Hede. Alle hans fränder och vänner blefvo glade öfver hans återkomst, och dröjde han den vintern öfver hemma hos sin fader.

Om sommaren möttes på alltinget de båda fränderna, Skafte lagman och Skald-Ram. Då sade Ram: »Bistå mig, frände, att hos Torsten Egilsson fria till Helga, hans dotter!» Skafte svarade: »Är hon icke förut Gunnlög ormtungas löftesqvinna?» Då sade Ram: »Är då icke den tid, som aftalats mellan dem, utlupen nu? Dessutom är numera den mannens öfvermod allt

Digitized by Google

för stort, att han skulle akta eller taga vara på det aftalet.» Skafte svarade: »Så låtom oss då göra såsom dig synes!» Derpå gingo de med stort följe till Torsten Egilssons bod, och Skafte sade, sedan värden fägnat dem väl: »Ram, min frände, vill bedja om Helga, din dotter, och äro dig väl bekanta hans ätt, hans rikedom och hans manliga duglighet, desslikes ock hans vänners och fränders stora makt.» Torsten svarar: »Hon är förut Gunnlögs löftesqvinna, och vill jag hålla fast vid alla de aftal, som med honom gjorts.» Skafte sade: »Äro icke nu de tre vintrar förlidne, som i denna sak aftalats mellan Eder?» »Jo,» svarade Torsten, »men dock icke sommaren. Ännu är det icke för sent, att han i sommar kan komma åter.» Skafte invände: »Men om han nu icke kommit, när sommaren är slut, hvad utsigt hafva vi då i denna sak?» Torsten svarade: »Nästa sommar skola vi åter mötas här, och må vi då se till, hvad oss synes rådligast. Men att tala mera om denna sak den här gången, det tjenar till intet.» Med detta aftal skildes de åt, och red hvar och en hem till sitt från tinget.

Icke var det länge någon hemlighet, att Ram friade till Helga. Icke heller kom Gunnlög åter ut till Island denna sommar.

På alltinget nästa sommar framförde Skafte och Ram frieriet ännu ifrigare: nu åtminstone, mente de, vore Torsten lös och ledig från alla aftal med Gunnlög. Torsten svarade: »Många döttrar har jag icke att sörja för, men hur få de äro, ville jag dock ej gerna, att de skulle blifva ett tvisteämne mellan män, och af sådan orsak förtalade. Nu vill jag först träffa Illuge svarte», tillade han. Derpå sökte han denne, och när de träffades, sade Torsten: »Huru tycker du, är jag icke nu löst från alla aftal med Gunnlög, din son?» »Det är du för visso», svarade Illuge, »om du så vill. Föga har jag nu att göra, vare sig till eller ifrå, i denna sak, efter jag så föga känner Gunnlögs omständigheter, hans tankar och planer vid det här laget.» Då gick Torsten till Skafte, och köpslogo desse tvenne på sedvanligt sätt om giftermålet, tills aftaladt blef, att bröllop skulle stå på Borg första vinternatten *), ifall nämligen Gunnlög

*) D. v. s. den 14 Oktober.

Digitized by Google

ej heller denna sommar komme ut till Island. Om deremot Gunnlög komme hem igen och kräfde sin lofvade brud, skulle Torsten åter vara löst från alla sina aftal med Ram. Efter denna uppgörelse red hvar och en hem från tinget.

Tiden gick, men Gunnlög kom icke åter. Och Helga tänkte med bedröfvelse på det giftermål, som förestod.

TIONDE KAPITLET.

Gunnlög reser åter till England, Norge och Island.

Nu är tid att åter förtälja om Gunnlög. Från Svitiod reste han samma sommar, som Ram for till Island, och fick vid skiljsmessan goda gåfvor af konung Olof.

När nu Gunnlög återkommit till England, tog konung Ådelråd väl emot honom, och dröjde Gunnlög, aktad och ärad, qvar hos honom hela vintern öfver.

På den tiden herrskade konung Knut den mäktige*) öfver Danmark. Denne, som var en son af konung Sven tjuguskägg **), hade just nyss tagit arf efter sin fader och hotade beständigt att göra ett härnadståg till England, emedan konung Sven, hans fader, innan han dog, der vesterut, i detta land, vunnit ett stort rike. Just nu var också en stor här af danskar ute i England. Denna anfördes af en höfdinge, som hette Hemming, en son af Strutharald jarl och broder till Sigvald jarl; och höll denne höfdinge i tukt och lydnad under konung Knut hela det rike, som konung Sven fordom vunnit.

Om våren bad Gunnlög konung Ådelråd om orlof att resa bort. Men denne svarade: »Ej höfves det dig, då du ju är min hirdman, att lemna mig just nu, då slik ofrid hotar att uppstå här i England.» Då sade Gunnlög: »Så må jag lyda eder vilje i denna sak, min herre och husbonde! Men lofva mig att få resa bort

*) I historien gemenligen kallad Knut den store.

**) I historien (ehuru något oegentligt) kallad Sven tveskägg.

Digitized by Google

nästa sommar, om danskarne icke komma!» »Det är tids nog för oss två att se till då, när den tiden kommer», svarade konungen. Nu förled den sommaren och vintren derpå, och några danskar kommo ändå icke. Och efter midsommaren fick Gunnlög af konungen lof att resa bort, och drog han då dädan österut till Norge och träffade på Lade Erik, jarl i Trondhem. Denne tog väl emot honom och bad honom stadna qvar hos sig. Gunnlög tackade honom för tillbudet, men sade sig dock först vilja fara ut till Island att besöka sin fästmö. Då invände jarlen, att alla skepp, som rustat sig till Islandsfärd, redan afseglat; men en hirdman förtalde, att Hallfred vandrådaskald ännu dagen förut legat qvar ute vid Agdanäs. »Det kan vara en möjlighet», svarade jarlen; »ty han seglade härifrån för fem dygn sedan.» Erik Jarl lät då hjelpa Gunnlög ut till Hallfred, hvilken med glädje mottog honom. De fingo strax god vind ut till sjös och afseglade, muntre och glade.

Det var nu sent på sommaren. Hallfred frågade Gunnlög: »Har du sport, att Ram Anundsson friar till Helga den fagra?» Gunnlög sade sig väl hafva hört något ditåt, men dock intet bestämdt. Hallfred berättade honom då så mycket han kände till, äfven det, att månge påstodo, att Ram ingalunda vore en mindre rask och duglig man än Gunnlög. Då qvad Gunnlög denna visa:

»Östanvinden stormar hårdt,
skeppet vräks af böljan svårt;
men hvad bryr mig det i hogen,
att jag möter storm på vågen!
Värre grämer ryktet då,
som om mig jag hörer gå,
att för Ram jag skulle vika,
ej med honom skattas lika.»

Hallfred vidblef sedan: »Det må jag önska, stallbroder!» sade han, »att din sak med Ram måtte aflöpa bättre än min. Jag kom för några få år sedan med mitt skepp till Lerovåg nedanför Hede. Jag var just skyldig en af Rams kuskarlar en half mark silfver, men brydde mig ej om att betala densamma. Då kom Ram

Digitized by Google

ridande ned till oss med sextio man och afhögg landtrossarna, så att skeppet dref upp på lerbankarne och var nära att förlisa. Jag måste då lemna Ram full afgöranderätt i målet och gälda en hel mark. Af slik art är allt, som jag har att förtälja om honom. Men vid det tillfället talade också han och jag mellan fyra ögon om Helga, och han prisade mycket hennes skönhet.» Då qvad Gunnlög denna visa:

»Raskt må Ram väl slåss,
rysta kampens bloss;
men min mö ej vinner
mannen, hur han brinner.
Ty hon tänker på
troget, hur vi två
lekt med lust och gamman,
lekt gulltafvel samman.»

»Detta är vackert diktadt», sade Hallfred.

En half månad före vinternatten*) landade de norrut i Rönhamn vid Mjälrackaslätten och lossade der sin last.

En man hette Tord. Han var bondeson der på slätten, gaf sig i brottningskamp med de nykomna köpmännen och gick illa åt dem. Till sist brottades också Gunnlög och han. Men natten förut hade Tord åkallat guden Tor till seger för sig, och det var så snart de träffades om dagen, som de röko samman. Gunnlög slog båda fötterna undan Tord och sträckte honom hufvudstupa till marken. Men den fot, på hvilken Gunnlög stod, vreds med detsamma ur led, så att Gunnlög också störtade omkull. Då sade Tord: »Må hända det ej går dig bättre i en annan kamp!» »I hvilken då?» frågar Gunnlög. »Uti saken med Ram, om han nu till vinternatten får Helga den våna. Jag var i somras på alltinget, då den saken gjordes upp.» Gunnlög svarade intet. Hans fot vreds nu i led igen och förbands, men svullnade mycket.

Sedermera redo Gunnlög och Hallfred, tolf man högt, från Mjälrackaslätten och kommo söderut till Gälsbacka i Borgfjärd samma Lördagsqväll, som bröllopet

*) D. v. s. omkring 1:ste Oktober.

Digitized by Google

stod på Borg. Illuge tog med glädje emot Gunnlög, sin son, och dennes följeslagar. Gunnlög sade sig då strax vilja rida ned till Borg; men Illuge tyckte, att detta icke var rådligt, och deri instämde alle utom Gunnlög sjelf. Men Gunnlög var i sjelfva verket, ehuru han ej ville låta märka detta, ur stånd att fara för sin fots skull; och derför blef det intet af med färden.

Morgonen derpå red Hallfred hem till Rädovatten i Nordådalen. Galte, hans broder, en rask och duglig man, skötte der deras gemensamma egendom.

ELFTE KAPITLET.

Gunnlög möter Helga och gör holmgång med Ram i Yxarå.

Nu är att berätta om Ram, att han satt i sitt bröllop på Borg. Och gick sedan bland de fleste den sägen, att bruden var mycket stilla och nedslagen; ty sant är det, som ordspråket säger, att ej lätt man glömmer hvad som ung man gömmer, och så var det också med henne nu. Det spordes också vid detta gästabud en nyhet, att en man, som hette Svärting, son till Bock-Björn och sonson till Mulla-Gnup, friade till Hungärd, Torudds och Jofrids dotter, och skulle deras bröllopp stå uppe på Skånö under vintern strax efter Jul. Der bodde en frände till Hungärd, Torkel, son af Torfve Valbrandsson och Torudda, en syster till Tungo-Udd.

Ram for hem till Mossfjäll med Helga, sin hustru. Och när de hade lefvat der blott en kort tid tillsammans, hände sig en morgon, tidigare än de plägade stiga upp, att Helga låg vaken, men Ram sof och jämrade sig i sömnen. När han till sist vaknade, sporde Helga hvad han hade drömt. Då qvad Ram denna visa:

»Guldprydda brud, jag såg,
hur på din bädd jag låg
och blödde der, och tyckte,
att du i famn mig tryckte.

Digitized by Google

Du smärta telning min,
mjöd kan du skänka in,
men ej förbinda såren!
Snart ligger Ram på båren.»

Helga sade: »Det skulle jag aldrig gråta öfver.» »Illa hafven J svikit mig», tillade hon sedan. »Gunnlög månde vara återkommen». Och då grät Helga mycket.

Det dröjde ej heller länge, förrän Gunnlögs hemkomst blef spord. Helga blef då så trotsig mot Ram, att han icke kunde hålla henne qvar hemma hos sig, utan måste de fara åter till Borg. Och från den tiden hade Ram föga glädje af sitt äktenskap med henne.

Nu tillrustas gästabud under vintern i bröllopps-huset på Skånö. Torkel Torfvason bjöd också Illuge svarte och dennes son. Men när Illuge bonde rustade sig till färden, satt Gunnlög stilla i stugan och rustade sig icke. Då gick Illuge till honom och sade: »Hvi gör du dig icke färdig, min son?» Gunnlög svarade: »Ty jag ämnar mig icke att fara.» Då sade Illuge: »Fara skall du visst, min son! Låt icke slikt komma dig till last, att längta och trängta efter den der qvinnan! Visa att du alls icke bryr dig om hela saken! Dig skall det aldrig fattas qvinnor att välja emellan.»

Gunnlög gjorde såsom hans fader sade, och de kommo båda till bröllopet. Illuge och hans son bänkades i högsätet; men Torsten Egilsson och Ram, hans måg, och brudgummens svit i det andra högsätet, gent emot Illuge. Qvinnorna sutto på tvärpallen. Och satt Helga den fagra närmast bruden och lät sina ögon ofta löpa öfver till Gunnlög, så att det nu gick såsom det heter i ordspråket, att det är ögonen, som förråda om en qvinna älskar en man. Gunnlög satt der i ståtlig utstyrsel. Han hade på sig de präktiga kläder, som han fått af konung Sigtrygg, och han utmärkte sig framför de öfriga männen i många stycken, både i styrka och växt och skönhet.

Det rådde föga glädje vid detta bröllopp.

Den dagen, då man rustade sig att draga derifrån, gingo qvinnorna hvar för sig afsides att laga sig i ordning till hemfärden. Och vid det tillfället gick Gunn-

Digitized by Google

lög att tala med Helga, och samtalade de länge med hvarandra. Då qvad Gunnlög också denna visa:

»Hur dagarna komma och gå,
Ormtunga är dyster ändå,
sen Ram, hit kommen tillbaka,
vann Helga den fagra till maka.
Din fader bär silfver i lock,
men sålde sin dotter ändock,
och aktade ej, att min tunga
kan giftigt det dådet besjunga.»

Och vidare qvad han:

»Du qvinna, du vänaste vif,
stal glädjen ur skaldens lif!
Din fader och moder må röna,
att Gunnlög dem båda skall löna.
Så skön som de aflat dig,
så grymt må de straffas af mig;
men du som ett minne må bära
den skrud, som jag vunnit med ära!»

Derpå gaf Gunnlög till Helga en kostbarhet af yppersta slag, den konstfullt smyckade kappa, som han fått af konung Ädelråd, och hon tackade honom varmt för gåfvan.

Derpå gick Gunnlög ut. Hingstar och märrar, många mycket vackra, voro framledda, sadlade och bundna uppe å broläggningen framför huset. Gunnlög sprang upp på en hingst och red i fyrsprång öfver gården bort till den plats, der Ram stod. Ram var tvungen att jänka sig undan baklänges, men då han gjorde detta, sade Gunnlög: »Det der behöfves icke nu, Ram! Denna gång har du intet af mig att frukta; men jag ser, att du vet hvad du förtjenat.» Då svarade Ram med att qväda denna visa:

»Bålde man! Ej höfs det mig
att om Helga slåss med dig,
och det höfs dig sjelf ej heller,
ty ditt hjeltenamn det gäller.

Digitized by Google

Sunnan finns det bortom sjö
mången lika fager mö.
Tro mig! Sätt ditt skepp på vågen,
Sök och finn, blif glad i hogen!»

Men Gunnlög svarade: »Låt dem vara huru många som helst, men för mig finnes ingen sådan.» Då lupo Illuge och Torsten till stället och ville ej, att de längre skulle tvista med hvarandra. Då qvad Gunnlög denna visa:

»Hvi såldes mid gyllene mö,
min Helga, hos Ram att dö?
Är köparn med rånarelater
min like i dåd och dater?
Just då, när min pligt jag ej svek,
och icke från Ädelråd vek,
då stal han ifrån mig den unga;
nu tystne Gunnlögs tunga!»

Derefter red man bort, hvar och en till sitt, och under vintern var allt lugnt, så att intet skedde i saken. Men Ram hade alls ingen glädje mer af sitt samlif med Helga, sedan Gunnlög och hon hade råkats.

Om sommaren redo bönderna med stora följen till tings; Illuge svarte med sina båda söner, Gunnlög och Härmund; Torsten Egilsson med sin son Kolsven; Anund från Mossfjäll med alla sina söner samt Svärting, Bock-Björns son.

Skafte var då ännu lagsagoman. Och en af tingsdagarne, då männen voro mycket talrikt församlade på lagberget, steg Gunnlög upp, sedan rättsförhandlingarna voro slutade, äskade ljud och sade: »Är Ram Anundsson här?» Denne svarade ja. Då fortsatte Gunnlög ormtunga: »Du vet, att du tagit min löftesqvinna ifrån mig och yppat fiendskap med mig. För den skull bjuder jag dig holmgång här å tinget, efter tre dagars frist, å Yxaråholmen.» Ram svarade: »Detta var ett anbud, som kunde väntas af dig, och är jag redo så snart du vill.»

Ingenderas fränder voro glade åt denna vändning; men det var på den tiden lag, att en hvar, som tyckte sig lida orätt af en annan, hade rätt att äska sin fiende till holmgång. Och när nu tre nätter voro förlidne, ru-

Digitized by Google

stade sig Gunnlög och Ram till tvekampen. Illuge svarte följde sin son till holmen med en stor skara; men Skafte, lagsagomannen, följde Ram. Desslikes också hans fader samt andre hans fränder. Innan Gunnlög gick ut å holmen, qvad han denna visa:

»Nu gångar jag ut å Tingvallaö,
att frälsa med svärd min röfvade mö.
Gud gifve nu skalden lycka,
att Helga från nidingen rycka!
Den lön, som qvinnorånarn är värd,
skall nu han få af mitt strålande svärd,
från bolen nu är det min vilja
hans lockiga nacke att skilja.»

Ram svarade och qvad sålunda:

»Nog vet du, att svärdet är härdadt och hvasst,
men icke så känner du lyckans kast,
ej hvilken af skalderna båda
skall fallen sin fiende skåda.
Men hon, den sölje-smyckade*), skall
vid ryktet från tinget om kamp och fall,
som mö och enka, sörja,
hvem helst hon stupad får spörja.

Härmund höll skölden för sin broder Gunnlög, men Svärting, Bock-Björns son, för Ram. Med tre mark silfver skulle den, som blef sårad, lösa sig från holmen. Ram hade rättighet att gifva första hugget, emedan han var den utmanade, och högg han då i öfversta randen af Gunnlögs sköld. Men svärdet brast tvärt af tätt under hjalten, så starkt hade han huggit till, och sjelfva spetsen deraf, som sprang tillbaka från skölden, träffade Gunnlög på kinden och rispade honom, ehuru nästan mindre än intet. Strax lupo emellertid hans fader och månge andre män emellan. Då sade Gunnlög: »Nu förklarar jag Ram besegrad, emedan han är vapenlös.» »Men jag kallar dig besegrad», svarade Ram, »emedan

*) Sölja är det urgamla, ännu i Norge allmänt brukade, namnet på det smycke, som vi kalla brosch.

Digitized by Google

du är vorden sårad.» Gunnlög blef då mycket vred och förbittrad och sade, att striden ännu vore långt ifrån afgjord. Men Illuge, hans fader, kräfde, att de icke skulle fortsätta kampen längre den gången. Då svarade Gunnlög: »Då må jag önska af hjertans grund, att vi två, Ram och jag, må mötas ännu en gång, der du är allt för långt borta att skilja oss åt.» Dermed skildes de för den gången, och gingo männen hem hvar och en till sin bod.

I lagrätten dagen derpå blef det sedan i lag satt, att från den dagen all holmgång skulle afskaffas å Island, och blef detta beslut fattadt efter tillrådan af alla de visaste män, som voro tillstädes, och der voro då samlade alla de kunnigaste män, som på den tiden funnos i landet. Denna tvekamp mellan Gunnlög och Ram var således den sista holmgång, som stått å Island.

Sedan hände sig en gång, då de båda bröderna Gunnlög och Härmund, en morgon gingo till Yxarån, att bada sig, att en flock af många qvinnor gick på andra sidan ån och bland dem Helga den fagra. Då sade Härmund: »Ser du Helga, din väninna, här midt öfver ån?» Gunnlög svarade: »Skulle jag ej se henne!» och qvad sedan denna visa:

»Du föddes förvisso att lida
och mannastrider att vålla,
ty Ram slet dig bort från min sida
och vill sitt byte behålla.
Nu båtar ej se dig, du höga,
men kärlek och smärta mig tvingar;
du står alltjämt för mitt öga
så hvit som svanarnes vingar!»

Sedan gingo båda bröderna öfver ån, och Helga och Gunnlög talade en stund med hvarandra. Och när de gingo tillbaka till den östra sidan igen, stod Helga länge qvar och stirrade efter Gunnlög. Då såg också han sig tillbaka öfver ån och qvad följade visa:

»Som stjernan från himmelen blänker,
så strålar din blick på min bana,

Digitized by Google

som falken sitt öga sänker,
så synes din blick mig spana.
Men strömmade alla de strålar,
som himmelen har, ur ditt öga,
blott mörkret min bana dock målar,
och din är väl ljusare föga.»

Sedan allt detta skett, redo bönderna hem från tinget, och vistades Gunnlög hemma å Gälsbacka. Och en morgon, då han vaknade, voro alle männen uppstigne, och han ensam låg. Han hade sin hviloplats uti den lyckta sängen innanför bänken. In i skålen trädde då tolf män, alle fullt väpnade; det var Ram Anundsson, som kommit. Gunnlög sprang strax upp och fick fatt sina vapen; men Ram sade: »Du har ingen fara att frukta, ty mitt ärende hit var nu detta: Du bjöd mig på alltinget i somras en holmgång, men du tyckte icke, att densamma blef afgörande. Nu vill jag bjuda dig, att vi båda nästa sommar fara bort från Island och hålla holmgång i Norge. Der skola icke våra fränder vara till hinders.» Gunnlög svarade: »Nu talade du som en hel karl! Detta var ett anbud, som jag gerna vill taga emot; men håll nu också till godo, så mycket du vill, med hvad vårt hus förmår!» »Tack för tillbudet!» svarade Ram. »Jag vet att det är godt unnadt, men den här gången måste vi först och främst komma till häst igen.» Och dermed skildes de.

Bådaderas fränder tyckte högeligen illa om detta; men de kunde icke få någon förlikning i stånd, emedan parterna sjelfva voro alltför ifriga att ej ingå på något sådant. Dessutom är det ju alltid så, att hvad som skall ske, det sker.

TOLFTE KAPITLET.

Rams och Gunnlögs tvekamp i Norge.

Nu är att förtälja om Ram, att han rustade sitt skepp i Lerovågor. Man känner namnen på två män, som foro med Ram. Den ene hette Grim, den andre Olof; de voro systersöner till hans fader Anund och båda,

Digitized by Google

såsom man plägar säga, pengar värde. Alla Rams fränder kände en orolig saknad, då han for bort; men han sade, att han äskat Gunnlög till holmgång, emedan han ingen glädje hade af Helga. Han fann, att endera af dem måste duka under för den andre.

Ram gick sedan till sjös, så snart han fick vind, och kom med sitt skepp till Trondhem, der han dröjde vintern öfver. Och som han på denna vinter icke hörde af Gunnlög, bidade han honom på samma ställe äfven under sommaren. Och ännu en vinter dröjde han i Trondhem på det ställe, som heter Levanger.

Gunnlög ormtunga åter hade rustat sig till sjös med Hallfred vandrådaskald norr ut å Mjälrackaslätten. Men då de sent omsider blifvit färdiga, hade de seglat ut till hafs, så snart de fått vind, men dock ej, tills kort före vintrens inbrott, hunnit längre än till Orkenöarna. Sigurd jarl Ladversson herrskade då öfver öarna, och till honom for Gunnlög och satt, hedrad och välfägnad, vintern öfver.

Om våren rustade sig jarlen till vikingatåg, och Gunnlög gjorde sig färdig att följa honom. Under sommaren härjade de sedan vida omkring Söderöarna och Skotlands fjärdar och höllo många drabbningar. Men hvart de kommo, visade Gunnlög, att han var en hjelte i mod, tapperhet och mandom. Sigurd jarl återvände tidigt på sommaren; men Gunnlög steg till skepps med några köpmän, som skulle segla till Norge, och skildes Sigurd jarl och han från hvarandra mycket vänskapligt.

Gunnlög for norrut till Lade vid Trondhem att träffa Erik jarl. Denne mottog honom väl och bjöd honom att vara hos sig, hvilket täcktes honom så godt, att han dröjde der hela den nästa vintern. Som jarlen på förhand fått veta hvad som förestod mellan Gunnlög och Ram, talade han med Gunnlög och förbjöd strängeligen, att deras tvekamp skulle hållas i hans rike. Gunnlög svarade och medgaf, att ju jarlen hade rätt att förbjuda slikt. Öfver vintren dröjde han emellertid qvar. men var ständigt mycket sluten och tystlåten.

Och så hände sig en dag om våren, att Gunnlög gick ut att gå och med honom hans frände Torkel. De gingo ett stycke bort från jarlagården, och funno efter en stund på slätten framför sig en krets med män.

Digitized by Google

Midt inuti ringen voro två beväpnade män, som fäktade. Den ene af dem skulle föreställa Ram, den andre Gunnlög. De kringstående sade, att Isländingar aldrig voro synnerligen storsinnade, utan fast mer sena att minnas sina ord och löften. Gunnlög fann lätt, att allt detta var tillställdt till det bittraste hån och den värsta spott öfver honom sjelf, och han gick bort tigande.

Kort efter detta uppträde, sade Gunnlög till jarlen, att han icke längre kunde uthärda hirdmännens hån och spott öfver hans sak med Ram, utan bad han att få en vägvisare in till Levanger. Som jarlen förut hört, att Ram dragit bort från Levanger och farit österut till Svitiod, gaf han Gunnlög orlof att resa och två följeslagar på färden.

Nu far Gunnlög, sjelf sjunde *), från Lade in till Levanger, och kommer fram på qvällen. Men på morgonen samma dag hade Ram, sjelf femte **), farit bort derifrån. Gunnlög drog då efter upp i Veradalen och kom hvarje qväll till det ställe, der Ram varit under natten förut. Gunnlög fortsatte färden, till dess han kom till den öfversta gården i dalen. Denna gård hette Sul***), och hade Ram på morgonen farit ut derifrån. Gunnlög beslöt då att icke hvila, utan fortsatte färden hela natten; och om morgonen, då fjällspetsarne lyste röda af den första solstrålen, fingo bådas följen sigte på hvarandra.

Ram var då kommen till ett ställe, der det fanns tvenne små fjällsjöar och mellan desamma släta vallar, som kallas Glepnesvallarne. Tillika gick i den ena sjön ut ett litet näs, som heter Dinganäs. Derute på näset stannade Ram och hans följe, tillsammans fem man, bland hvilka också Rams fränder, Grim och Olof, befunno sig. När nu de båda fienderna möttes, sade Gunnlög: »Det är nu väl, att vi två hafva träffat hvarandra.» Ram sade också, att han ingalunda var obelåten dermed. »Och står det dig nu fritt», tillade han, »att välja hvilketdera du vill, så att antingen endast vi

---

*) D. v. s. med ett följe af sex man.

**) D. v. s. med fyra man i sitt följe.

***) Gården, belägen alldeles tätt under fjället, bär ännu i dag samma namn.

Digitized by Google

två kämpa eller också allesammans, dock så, att vi äro lika många på hvardera sidan.» Gunnlög sade sig lika gerna gå in på hvilketdera som helst af dessa två förslag. Då förklarade Rams fränder, Grim och Olof, att de icke ville stå och se på, då Gunnlög och Ram stredo; detsamma betygade också Gunnlögs frände, Torkel svarte. Derpå sade Gunnlög till de vägvisare, som jarlen gifvit honom: »I två skolen ingadera hjelpa, utan sitta som vitnen, så att J sedan kunnen förtälja hvad här skett vid Rams och mitt möte.» Och detta gjorde de också.

Derpå gingo båda partierna emot hvarandra, och kämpade alle dråpligen. Grim och Olof gingo båda emot Gunnlög, som var ensam; men kampen dem emellan lyktade dock så, att han drap dem båda, utan att dock sjelf varda sårad. Detta sannar också Tord Kolbensson i det qvad, som han diktade om Gunnlög ormtunga:

»Grim och Olof, muntre kämpar,
falla först för Gunnlögs svärd.
Sådan lek hans kraft ej dämpar,
Ram får följa samma färd.
Så drar vikingen från hafven,
glade Gunnlög, ned i grafven
segersmyckad, blodbesköljd,
utaf trenne fallne följd.»

Under tiden uppsökte Ram och Gunnlögs frände, Torkel svarte, hvarandra med den påföljd, att Torkel föll och miste sitt lif för Ram. Och till slut, när alla deras följeslagar fallit, kämpade Gunnlög och Ram sjelfva med stora hugg och oförfärade anlopp i tvekamp med hvarandra, och detta med för hvarje ögonblick stegrad hetsighet. Gunnlög brukade då det svärd, som var Ädelråds herrliga gåfva och ett oförlikneligt vapen. Och med detta gaf han omsider Ram ett svårt hugg, så att denne miste foten. Han föll dock icke, utan linkade baklänges till en rotfast stubbe och stödde derpå stumpen af benet. Då sade Gunnlög: »Nu är du ur stånd att strida mer. Åtminstone vill icke jag strida mera med dig, så lemmalästad som du nu är.» »Det må så vara», svarade Ram, »att lyckan gått mig mycket emot;

346385

Digitized by Google

men jag skulle väl dock ännu kunna duga till något, om jag finge en dryck vatten». »Svik mig då icke», sade Gunnlög, »om jag bringar dig vatten i min hjelm!» Och då Ram lofvat att icke göra detta, gick Gunnlög bort till en bäck, hemtade vatten i hjelmen och bar det till Ram. Denne sträckte sig med venstra handen ut efter hjelmen; men högg i det samma sitt svärd i hufvudet på Gunnlög med den högra, så att denne fick ett djupt sår. Då sade Gunnlög: »Illa svek du mig nu, och vanhederligt handlade du, då jag trodde dig på ditt ord.» »Detta är sant», svarade Ram, »men jag gjorde det derför, att jag icke kan unna dig Helga den fagras famntag.» Derpå kämpade de åter i raseri, till dess Gunnlög till sist öfvervann Ram, så att denne miste sitt lif. Då gingo vägvisarne, som jarlen sändt med Gunnlög, fram och förbundo såret på dennes hufvud. Han satte sig dervid upp och qvad denna visa:

»Ram stod modig,
vild och blodig
nu som förr i kampens gny,
sände spjuten,
hätsk och sluten,
emot mig tätt som en sky.
Morgontimman
fällde dimman
till en dagg på strå och gräs;
i den stunden
sjönk till grunden
Helgas vän på Dinganäs.»

Sedan begrofvo vägvisarne dem som fallit och lyftade slutligen Gunnlög upp på hans häst och kommo med honom ända ned till Levanger. Der låg han tre hela dygn, mottog all hugsvalelse af en prest och dog sedan samt jordades vid Levangers kyrka. Men hvar man tyckte, att det var skada på både Gunnlög och Ram, helst för alla de omständigheters skull, som stodo i samband med deras slut.

Digitized by Google

TRETTONDE KAPITLET.

Helgas andra giftermål och död.

Och om sommaren, innan dessa tidender spordes ute å Island, hade Illuge svarte en dröm hemma på Gälsbacka. Han tyckte, att Gunnlög uppenbarade sig för honom i sömnen, hemsk och blodig, och qvad för honom en visa. Denna visa mindes Illuge sedan, då han vaknade, och qvad densamma sedan för andra:

»Ram var rask att svinga
röd och blodad klinga;
högg ock hårdt jag mot,
hugget klöf hans fot.
Gunnar*) gaf med spjutet
Gunnlögs öden slutet;
hungrig hackar ren
himlens örn hans ben.»

Samma natt hände sig också söderut på Mossfjäll, att Anund drömde, att Ram kom till honom, också mycket blodig, och qvad följande visa:

»Svärd jag svang i döden,
svek ej mina öden,
sköldens sköna rand
sjönk ej ur min hand.
Korp nu kraxar fiken,
klöser uti liken;
gamens glupska mod
gläds att dricka blod».

Nästföljande sommar talade Illuge svarte på lagberget, under det alltinget var samladt, till Anund och sade: »Hvarmed vill du betala mig böter för min son, som Ram, din son, svek, trots det att han högtidligt lofvat honom fred och säkerhet?» Anund svarade: »Långt ifrån pligtig lärer jag vara att böta för honom, så svårt som jag sörjt öfver deras kamp. Emellertid kräfver jag ej heller några böter af dig för min son.» »I sitt bröst»,

*) Gunnar betyder *man, kämpe*.

Digitized by Google

svarade Illuge, »skall väl då någon din frände eller en af dina ättmän få umgälla det.» Och efter tinget var Illuge under hela sommaren mycket tungsint.

Men då hösten kommit, berättas det, red Illuge hemifrån Gälsbacka med trettio man och kom tidigt en morgon till Mossfjäll. Anund undkom visserligen sjelf med sina söner i kyrkan, men Illuge tog fatt på tvenne hans fränder, Björn och Torgrim. Den förre lät han dräpa, den senare fothugga. Derpå red Illuge hem, och Anund fick aldrig någon hämd för detta nederlag. Illuges andre son Härmund sörjde emellertid djupt sin broder Gunnlög, och tyckte ändå icke, fastän detta var gjordt, att hans broder var hämnad tillräckligt. Det fanns ännu i lifvet en annan frände till Anund på Mossfjäll, nämligen en brorson, vid namn Ram. Denne var en dugtig kringresande köpman och egde ett skepp, som stod uppe i Rutafjärden. Om våren red nu Härmund Illugesson alldeles ensam hemifrån och norrut öfver Hultavårdsheden ned till Rutafjärden, och vidare ut till Bordöre, der köpmannaskeppet låg. Köpmännen voro då nästan färdiga, och Ram sjelf var på land och hade med sig många män. Härmund red rakt emot honom, genomborrade honom med sitt spjut och sprängde derpå bort från Rams följeslagar, som stodo försagda och handfallna. Ej heller för detta dråp ifrågakommo några böter. Och dermed lyktades tvedrägten mellan Illuge svarte och Anund på Mossfjäll.

Torsten Egilsson gifte sedan, när tiden led fram, sin dotter Helga med en man, som hette Torkel, och som var son till Hallkel. Helga for hem med honom till hans gård i Röndalen; men hon älskade honom mindre än intet, ty hon kunde aldrig lemna Gunnlög ur sina tankar, ehuru han var död. Torkel var dock en duglig och rik man och en god skald. De egde barn tillsammans, ja till och med många, såsom sönerna Toraren och Torsten och ändå flera. Men trots allt detta, var dock Helgas största glädje att breda ut för sig den präktiga kappan, som hon fått af Gunnlög, och att sedan sitta timme efter timme och stirra på densamma.

En gång utbröt det en svår farsot på Torkels och Helgas gård, och månge lågo länge och tärdes deraf. Helga smittades också, men blef icke sängliggande. Så

Digitized by Google

hände sig en Lördagsafton, att Helga satt framför eldarna i salen och lutade sitt hufvud i sin husbondes, Torkels, knä och lät sända efter den kappa, som hon fått af Gunnlög. Och när hon fått kappan, satte hon sig upp, utbredde henne framför sig och såg en stund på henne. Derpå sjönk hon till baka i sin husbondes famn och var då död. Då qvad Torkel denna visa:

»På min arm, med bröst i brand,
linhöljd brud jag ofta lade,
dock i sina drömmars land
Gunnlög blott i famn hon hade.
Nu hon sofver tyngre sömn,
drömmer mera ljufva drömmar;
men det qval, hvarför jag ömmar,
det får aldrig ro i sömn.
Ty bland allt är tyngst att bida
strålen af ett slocknadt ljus,
fåfängt vänta till sin sida
makan, ryckt ur sköfladt hus.»

Helgas lik fördes till kyrkan, och Torkel begrof det. Hennes död blef också, såsom väntas kunde, mycket beryktad. Och härmed lyktar sagan.

Digitized by Google

Anmärkningar och Förklaringar.

Till Första Kapitlet.

De gamle Nordmännens, våra fäders, slägtkärlek var mycket stark. Härkomst från tappre och duglige förfäder räknades bland dem för en stor heder. Fördenskull höll också hvarje slägt noga reda på sin ättartafla, och vi kunna i denna berättelse, som på ett förträffligt sätt målar forntidslifvet, få en märkelig bekräftelse derpå. Första gången, hvarje person omnämnes, redogör nämligen den för oss okände, isländske berättaren omsorgsfullt för denna persons slägt, och detta både på fäderne- och mödernesidan. Ehuru de fleste af dessa slägtingar för oss sakna det värde, som de kunde hafva för många bland de gamle Isländarne, som tilläfventyrs sjelfve tillhörde grenar af samma slägter, hafva de likvisst i denna öfversättning fått qvarstå såsom egendomligheter hos den äldsta berättande konsten i Norden. I öfversättningar, som vi framdeles komma att företaga, skola de, åtminstone till betydlig del, uteslutas.

Den här omtalade slägten kallas också ofta för Myrmännens, och har ett särskildt intresse, emedan af densamma många af Islands ypperste män, såsom skalden Björn Hitdölakämpe, presten Enar Skulesson, den store historieskrifvaren Snorre Sturlesson m. fl. framsprungit.

Till Andra Kapitlet.

Huru stark tron på drömmar i forna tider varit, kan inses af det exempel, som detta kapitel innehåller. Denna tro var nämligen starkare än sjelfva faderskänslan i hjertat. Många andra ryktbara drömmar omtalas också från Nordens hedna tid, såsom Sigurd Jerusalemsfarares dröm om Harald Gilles ankomst till Norge och Egilssagans hemska dröm om en väf af idel bloddrypande inelfvor, hvarmed bebådades strid och nederlag.

Digitized by Google

Förhållandena voro i all slags handel och vandel mycket ursprungliga och enkla i gamla tider. När ett handelsskepp kom till stranden, red häradshöfdingen, såsom här Torsten, ned till köpmännen, bestämde ett rimligt pris på varorna och uttog med företrädesrätt först och främst hvad han sjelf behöfde. Näringsfriheten och den fria konkurrensen voro då okända.

Huru stor gästfriheten var, kunna vi insè deraf, att okände främlingar, såsom här Bård, togos upp såsom gästvänner i huset till och med för så långa tider som halfva år.

De gamle trodde, att en ande, stundom synlig, stundom osynlig, följde hvarje menniska från vaggan till grafven. En sådan ande kallades i fornspråket en »fylgia», och hon uppenbarade sig ofta, liksom här, i skepelsen af något djur, hvars karaktersdrag skulle motsvara sinnelaget hos samma fylgias skyddsling. Så följde tjurar och örnar höfdingar, vargar blodtörstiga kämpar och räfvar listiga och förslagna män.

Till Tredje Kapitlet.

Till ofvannämnda öfvertro, eller tron på drömmar och fylgior, fogar detta tredje kapitel ännu ett mörkt drag hos våra fäder, nämligen seden att utsätta små, värnlösa barn. Sammanhanget visar dock, och en jämförelse med andra urkunder bestyrker, att detta bruk, ehuru urgammalt, endast i ett fall ursäktades, nämligen om nöd dref till gärningen eller om barnet var lemmalytt. Emellertid var öfvertygelsen om hvarje faders rättighet till ett dylikt dåd så djupt rotad, att det gick långliga tider om, innan de kristna presterne förmådde afskaffa denna grymma, hedniska sed.

För att rätt förstå sagornas ofta mycket målande framställningar af lifvet inomhus i forna dagar, måste man något känna till det fornnordiska husets inredning. De gamle plägade icke, såsom vi, under samma tak förena en mängd rum af olika ändamål. Hufvudbyggnaden bestod gemenligen af en enda sal. Den stora ingångsdörren var på ena gafveln. När man kommit in, hade man framför sig en liflig syn. Midt på golfvet brunno, på en låg, af flata stenar uppmurad härd, eldar längs hela salen. Öfver dessa hängde i jernlänkar kittlar, i hvilka maten kokades. Röken steg fritt upp och böljade i

Digitized by Google

tjocka moln under takresningen, hvilken var helt och hållet synlig inifrån, emedan man i forna dagar aldrig plägade bygga någon vind eller något loft ofvanpå rummen. På hvardera sidan om eldarna lupo bänkar längs hela långväggarna. Midt på den norra bänken reste sig husbondens högsäte midt emellan tvenne, ofta med träbildhuggeri brydda pelare, hvilka kallades högsätesstolpar och ansågos såsom det heligaste i huset. Midt på den södra bänken, hvilken ansågs mindre förnämlig, reste sig ett andra, lägre högsäte, der den förnämste bland husets gäster plägade bänkas. På hvardera sidan om husbonden sutto på norra långbänken hans söner och fria huskarlar, på hvardera sidan om den förnämste gästen sutto på den södra öfriga gäster; och ansågs en person mera hedrad, ju närmare högsätet han fick sin plats. Desslikes bör bemärkas, att hvar och en bibehöll ständigt den honom en gång för alla anvisade platsen, så framt icke husbonden befallde honom att sitta upp högre eller stiga längre ner. Ofvanför hvarje karl hängde på väggen hans vapen, och bakom hvarje plats var gemenligen en »lokhvila», d. v. s. en väggfast, stundom med förhängen sluten säng, deri mannen, som innehade platsen, sof. I en sådan säng låg Gunnlög, enligt en uppgift i elfte kapitlet. Mellan bänkarna och eldarna stodo de långa bord, på hvilka maten frambars.

Slutligen må också nämnas, att gafveln gent emot dörren var på samma sätt inrättad med högsäte och bänkar, hvilka ofta kallades »tvärpallar». I gafvelhögsätet hade husmodren sin plats, och vid hennes sidor döttrarna och husets qvinnor, ordnade, liksom männen, efter en sträng rangordning.

Fönster funnos gemenligen alldeles icke, utan inkom dagern förnämligast genom »ljoren», d. v. s. en lång öppning högst uppe på taket, på hvardera sidan om ryggåsen. Der böljade röken ut; der lyste också solen in om dagen, och månen eller stjernorna om natten.

Med ledning af denna lilla beskrifning kan läsaren godt sätta sig in uti biomständigheterna ej blott på detta ställe utan äfven på många andra punkter i denna saga, såsom t. ex. i nionde kapitlet, då Gunnlög kommer till konung Olof skötkonung i Uppsala, eller i det elfte, der bröllopet på Skånö skildras.

Till Fjerde Kapitlet.

Betydelsen af tillnamnet »dylla» är ej rätt klar. Möjligtvis kan det betyda »den inbundna, hemlighetsfulla» eller också »den öfvermodiga».

Digitized by Google

Till Femte Kapitlet.

De hedniske presterne eller offerföreståndarne kallades på Island *godar* och deras värdighet benämdes *godord.* Om de i vårt land burit samma namn eller ett annat är icke kändt.

De isländske *lagsagomännen* motsvara våra svenska »lagmän» i äldsta tider.

Skilnaden mellan »hästläger» och »säter» torde på Island hafva varit densamma, som ännu i dag i Norge. »Fjällen äro vanligen betäckta af ett ypperligt gräsbete ända upp till närheten af den eviga isen och snön. Men så högt upp sträcker sig icke, på långt när, skogen. Så långt löfskogen når, kunna anläggas *sätrar,* omkring hvilka mjölkande djur beta. För ystningen är nämligen bränsle nödvändigt. Högre upp anläggas blott *fäläger* för slagtdjuren eller *hästläger* för hästarna.

Mannen friade sällan sjelf i gamla dagar. Hans anbud framfördes af en *bönordsman.* Oftast var bönordsmannen friarens fader eller någon annan ansedd slägtinge.

Man hade två slag af trolofning i gamla dagar. Skedde trolofningen under vissa högtidliga former, kallades mön *fästeqvinna,* och hon var då bunden vid sin blifvande make med band, som voro nästan lika oupplösliga som äktenskapets. Saknades åter dessa formaliteter, var hon blott *löftesqvinna.* I detta fall var hon mindre bunden, och oftast blott för en viss tid.

Till Sjette Kapitlet.

Ordet *grid* betyder en lagligen gifven försäkran, genom hvilken en person i ett visst land eller till en viss tid blir skyddad till lif och lemmar.

Med *mellankafle* menas den delen af ett svärdfäste, som utgör sjelfva handtaget. De knappar, som sutto ofvan- och nedanför mellankaflen, kallades *hjaltena.* Dessa omtalas längre fram, i elfte kapitlet.

Till Sjunde Kapitlet.

Öfversättaren har upptagit ordet *björnsärk,* d. v. s. kämpe, klädd i skyddsharnesk af björnhud eller läder, i stället för det

Digitized by Google

häfdvunna ehuru temmeligen obegripliga ordet *berserk*. Några anse att ordet berserk skulle betyda barsark, d. v. s. en kämpe utan all slags skyddsdrägt.

Mellan de nordiska landen samt England och Irland var fordom en liflig samfärdsel, såsom också många isländska sagor utvisa. Det forn-engelska språket och den forn-engelska skaldekonstens versform voro äfven beslägtade med de gamla nordiska språken och med versarten i våra äldsta dikter. Ja, man har en fornengelsk sång om Götarnes strider i vårt land, den ryktbara Beówulfsången.

Med *norn* eller *norna* menas i den hedniska trosläran en qvinlig gudom, som utdelade åt menniskorna goda eller onda öden.

Med *ormabäddens brand* menas guldet. Gunnlög begär tydligen guldringar i skaldelön.

Till Åttonde Kapitlet.

Sid. 20. Med *flock* menades ett mindre och enklare, med *drapa* ett större och konstfullare skaldestycke. Det var derföre en mindre grad af uppmärksamhet att om en person dikta en flock än en drapa.

Mellan Island och moderlandet, Norge, var mycken förbindelse i forna dagar. Men äfven till Sverige sträckte sig isländarnes färder. Sålunda vet man, att tre år innan Gunnlög ormtunga besökte konung Olof skötkonung, sammanträffade icke mindre än tre isländske skalder vid denne konungs hof, nämligen Hallfred vandrådaskald, Gissur svarte och Ottar svarte. Omkring 220 år senare besökte Islands store historieskrifvare, Snorre Sturlesson, lagmannen i Vestergötland, Eskil Magnusson och dennes husfru Kristina, hvilken såsom minnesgåfva skänkte honom det märke, som i slaget vid Gestilren bars framför den segrande konung Erik Knutsson.

Tiundaland kallades i forntiden en del af Uppland.

Till Nionde Kapitlet.

Giftermål uppgjordes fordom under formen af ett *brud-*

Digitized by Google

köp. Derför kan man säga, att friaren *köpslog* med brudens fader om möns egande. Det pris, som friaren betalade, kallades festingafä eller fästepris.

Till Elfte Kapitlet.

Man bör bemärka, att Illuge vid bröllopet får en förnämare plats än Torsten, hvadan Gunnlög sagt sant om deras inbördes rang.

Holmgång, d. v. s. tvekamp eller hvad vi kalla »duell», var på denna tid ett lagligt sätt att slita tvister.

Skåle är ett forntidsnamn på sal.

Det är vackert att se, huru gästvänskapen fordom öfvades äfven mot fiender.

Till Tolfte Kapitlet.

Pantomimiska lekar eller fritt diktade små skådespel uppfördes fordom ofta. I våra ännu brukliga sång- och jullekar torde kunna uppsporas qvarlefvor af åtskilliga dylika.

Till Trettonde Kapitlet.

Blodhämden, d. v. s. en rättvisa, skipad efter mensklighetens urgamla »öga för öga och tand för tand», var mycket djupt sammanvuxen med våra hedniska fäders uppfattning af rätt och orätt, och kunde endast med svårighet utrotas af de kristne lärarne.

Slutligen känner sig öfversättaren skyldig att offentligen erkänna den tacksamhetsskuld, hvari han för många värdefulla upplysningar står till docenten vid Upsala universitet, fil. d:r M. B. Richert.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
A 001 304 692 5

PT
7269
G9S9g

Digitized by Google

University
Souther
Library

Digitized by Google